

Є. Ю. РИБЧИНСЬКИЙ,
державний та громадський діяч, м. Київ,
<https://orcid.org/0000-0002-3695-1903>

ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

ІЕ. У. RYBCHYNSKYI,
statesman and public figure, Kyiv
<https://orcid.org/0000-0002-3695-1903>

INFORMATION MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF THE STATE SOCIAL POLICY OF UKRAINE

У статті проаналізовано інформаційний механізм реалізації соціальної політики України. Встановлено, що під механізмом реалізації державної соціальної політики слід розуміти комплекс інструментів та способів впливу на діяльність та подальший розвиток соціальної сфери в країні задля досягнення мети відповідної державної політики. Визначено, що на ступінь ефективності даного комплексного механізму впливає чітке визначення діяльності кожного окремо механізму: фінансово-економічного, політичного, нормативно-правового, організаційного, інформаційного, інституційного, мотиваційного, кадрового, науково-прикладного та освітнього механізмів. Використання комплексного механізму реалізації державної соціальної політики дозволить забезпечити координацію процесів формування і реалізації такої політики, простежити трансформацію взаємозв'язків між її окремими складовими частинами, дослідити шляхом зіставлення відхилення систем державного управління у соціальній сфері в різноманітних державах. І саме дані чинники мають покращити процес систематичної і виваженої діяльності державної соціальної політики в якості єдиної соціальної системи.

Обґрунтовано, що суттєвий чинник, яким ускладнюється результативне застосування технологічних інформаційних засобів у соціальній галузі, представлений недосконалістю, а точніше, неповнотою і необ'єктивністю даних, які є вихідними, що ними відображається реальний стан осіб в межах різних соціумів. Серед головних показників соціальної галузі потрібно виокремити інформацію про число і наповнення суспільства, його зайнятості, доходів, соціального захисту, самопочуття і надання медичних послуг, рівня житлових умов, освіти, обсягу продажу продукції і послуг на одиницю населення, туризму

і відпочинку, транспортних послуг, засобів зв'язку, стану довкілля, правопорушень.

The article analyzes the information mechanism of implementation of social policy of Ukraine. It is established that the mechanism of implementation of state social policy should be understood as a set of tools and ways to influence the activities and further development of the social sphere in the country in order to achieve the goal of the relevant state policy. It is determined that the degree of effectiveness of this complex mechanism is influenced by a clear definition of each mechanism: financial and economic, political, regulatory, organizational, informational, institutional, motivational, personnel, scientific and applied and educational mechanisms. The use of a comprehensive mechanism for implementing public social policy will ensure coordination of the formation and implementation of such policy, to trace the transformation of relationships between its individual components, to explore by comparing the deviations of public administration systems in the social sphere in different countries. And it is these factors that should improve the process of systematic and balanced activity of state social policy as a single social system.

It is substantiated that a significant factor that complicates the effective use of technological information tools in the social field is the imperfection, or rather, the incompleteness and bias of the data, which are the source, which reflects the real situation of people within different societies. Among the main indicators of the social sector should be identified information about the number and content of society, its employment, income, social protection, well-being and provision of medical services, living conditions, education, sales of products and services per unit, tourism and recreation, transport services, means of communication, the state of the environment, offenses.

Ключові слова: соціальна політика, механізми, інформація, держава, бюджет, соціальний захист.

Key words: social policy, mechanisms, information, state, budget, social protection.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Інформаційну складову слід сприймати як одну з найбільш важливих у державній соціальній сфері. Всіма державними органами повинен вноситися власний вклад через всеосяжну інформаційну діяльність. Суспільний прогрес і розвиток економіки держави є тісно взаємопов'язаними, що нерідко зумовлює ефективність вирішування питань соціальної політики фінансового характеру. Сюди відноситься майнова і дослідницька політика та соціальний бюджет і всі проблеми статистики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дану тему досліджувало багато національних та зарубіжних науковців і практиків, зокрема, Балтачаєва Н., Лопушняк Г., Мних М., Піскун К., Окладна М., Нижник Т., Токарський Т. та інші. Науковці вивчали напрями системної трансформації соціальної політики в Україні, в умовах асоційованого членства в ЄС, формування соціальної політики як основної моделі євроінтеграційного розвитку України тощо. Незважаючи на широке коло напрямів аналізу даної проблематики, необхідність вивчення нормативно-правових документів та проєвропейської політики є актуальним.

Формулювання цілей статті. Мета статті – аналіз інформаційного механізму реалізації соціальної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сьогодні виникає об'єктивна необхідність створення розвиненої інформаційно-комунікативної інфраструктури соціальної сфери. Наявність інформаційно-аналітичних центрів у рамках різних структур, підрозділів соціальної сфери – це перший крок, наступний – створення міжвідомчої інформаційної системної мережі [1].

Системою узгодженої співдії інформаційного характеру уможливиться об'єднання наявних статистичних баз, банків даних в межах органів таких сфер, як охорона здоров'я, освіта, зайнятість, соціальний захист та решта структурних підрозділів соціальної сфери.

Ряд галузевих систем, що стосуються такої сфери, як інформаційне забезпечення керування соцзахистом, освітніми процесами, зайнятістю громадян знаходяться на етапі розбудови. Перспективний розвиток соціального сектору пов'язується з процесами його інформатизації і технологізації, із застосуванням інформаційних технологій при вирішуванні завдань соцзахисту різноманітних щаблів суспільства.

Складність і різноманіття проблем, обумовлених особливостями життєдіяльності малозабезпечених, соціально не захищених груп населення, специфіка їх адаптації в різних соціумах зумовлюють необхідність відповідної інформації. Так, розв'язання проблем щодо урегулювання життєдіяльності такої категорії, як особи з обмеженими фізичними можливостями, ускладнено в наслідок [1]:

- багатофакторності умов і причин виникнення інвалідності, неоднозначності причинно-наслідкових відносин, що виникають в результаті інвалідності;

- недостатності інформації і знань про сутність проблем інвалідів, їх причини і можливості вирішення в перспективі;

- недостатньої доступності систем, засобів, інформаційних ресурсів широкому колу зацікавлених осіб при забезпеченні вимог інформаційної безпеки особи;

– відсутності належного технічного оснащення, що забезпечує системну цілісність;

– відсутності механізму координації державних і суспільних структур при розробці і прийнятті рішень на різних рівнях, у тому числі й на законодавчому.

Варто відзначити багатофакторний характер діяльності, що пов'язана з процесами життєдіяльності інвалідів (медичними, економічними, психологічними, освітніми, матеріально-технічними тощо), специфічністю їх суспільного адаптування, диктує необхідне забезпечування різною інформацією держструктур і відомств, діяльність яких їхніх пов'язана з їх проблемами та вирішенням останнім. До їх числа належать органи таких сфер, як охорона здоров'я, освіта, соціальний захист, зайнятість тощо.

Дослідження даних, які є говорять про те, що усі з цих закладів працюють у свій спосіб під час збирання, обробки, зберігання і використання даних. З цього випливає їхня однобічна залежність від профорієнтації відомств. Кожною організацією вирішуються проблеми інформаційного забезпечення своїх галузей самостійно, без співдії з рештою, що виключає змогу виявити чинники взаємного впливу, віддзеркалюючи динаміку проблемних перетворень в залежності від умов. Таким чином, за подібних обставин, інформація не може мати повний та об'єктивний характер, що сприяє ускладненню її аналізування і приймання рішень управління.

Ми вважаємо необхідною не тільки таку інформацію, а й її відповідну аналітичну обробку. Особливу актуальність мають проблеми, пов'язані із:

– аналізом сутності проблемних питань, рушіїв, зв'язків причини та наслідків;

– змістовним формулюванням проблемних питань, які вимагають вирішування;

– прогнозом ситуацій і формування рекомендацій;

– визначання передумов, що необхідні для того, щоб досягти бажаного результату;

– прогнозом результатів втілення тих чи інших управлінських рішень.

Суттєвий фактор, яким ускладнюється (стримується) результативне застосування технологічних інформаційних засобів у соціальній галузі, представлений недосконалістю, а точніше, неповнотою і необ'єктивністю даних, які є вихідними, що ними відображається реальний стан осіб в межах різних соціумів.

Ми вважаємо, серед головних показників соціальної галузі потрібно виокремити інформацію про число і наповнення суспільства, його зайнятості, доходів, соцзахисту, самопочуття і надання медичних послуг, рівня житлових умов, освіти, обсягу продажу продукції і послуг на одиницю населення, туризму і відпочинку, транспортних послуг, засобів зв'язку, стану довкілля, правопорушень.

Цими даними характеризуються реальне середовище людського існування, з можливістю зробити оцінку нинішньої якості і життєвих показників, а також спрогнозувати їх перетворення, враховуючи розвиток процесів суспільного характеру згідно з часом. Але це є недостатнім для того, щоб вести ефективну соціальну політику, підвищуючи якість керування процесами соціальної сфери.

Згідно з деякими визначеннями інституційне забезпечення, окрім безпосередньо утворення нових або реорганізації існуючих структур, включає також дії щодо кадрової політики з метою організаційного забезпечення діяльності цих інституцій. Зважаючи на це визначення, особливе місце в інституційному забезпеченні слід відвести саме структурам у сфері соціальної політики [2].

Важливе місце у розробленні та реалізації принципів і механізмів реалізації державної соціальної політики належить уповноваженим органам державної влади, до основних з яких слід віднести :

1. На загальнодержавному рівні це: Президент України (який є главою держави, гарантом додержання прав громадянина), Верховна Рада України (орган законодавчої влади, який уповноважений ініціювати та приймати законодавчі акти), Кабінет Міністрів України, Мінсоцполітики, інші міністерства (Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство молоді та спорту України, Міністерство освіти і науки України) та центральні органи виконавчої влади (забезпечують функціонування системи надання соціальних послуг у цілому). ЦОВВ, що забезпечують формування і реалізацію державної соціальної політики, надання соціальних послуг (Мінсоцполітики) та його територіальні органи, які здійснюють управління, координацію у цій сфері; ЦОВВ розробляють проекти нормативно-правових актів, що регулюють діяльність в системі надання соціальних послуг, зокрема встановлюють гарантований мінімум соціальних послуг, затверджують державні стандарти таких послуг, ведуть реєстр надавачів соціальних послуг, координують діяльність місцевих органів влади, здійснюють моніторинг дотримання законодавства щодо надання соціальних послуг. До інших ЦОВВ, діяльність яких у тій чи іншій мірі пов'язана з реалізацією державної соціальної політики в Україні слід віднести наступні: Державна служба зайнятості, Фонд соціального захисту інвалідів, Державна служба з питань інвалідів та ветеранів України.

2. Місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, формують пріоритети та забезпечують реалізацію державної соціальної політики; визначають потреби населення адміністративно-територіальних одиниць у соціальних послугах, їх видах і обсягах шляхом збирання, узагальнення та аналізу інформації про становище і життєві обставини особи або соціальної групи, оцінки впливу послуг на процес подолання складних життєвих обставин; розробляють, затверджують та фінансують комплексні регіональні цільові соціальні програми з надання соціальних послуг; здійснюють соціальне замовлення за рахунок коштів, передбачених Законом України «Про соціальні

послуги» для фінансування соціальних послуг; забезпечують управління, контроль та координацію діяльності надавачів соціальних послуг; здійснюють моніторинг та оцінку якості соціальних послуг. Сюди входять: Місцеві державні адміністрації, виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад, представницькі органи місцевого самоврядування (обласні, районні ради) [3].

Безумовно, ключову роль у забезпеченні реалізації соціальної політики повинно відігравати новостворене Міністерство соціальної політики України. Крім цього існує ще 27 комітетів та одна постійно діюча комісія Комітет з питань соціальної політики та праці ВРУ, яка є одним із найменш чисельних (кількість членів становить лише 13 осіб). У структурі комітету виділяють 3 підкомітети. Зокрема це: підкомітет з питань регулювання трудових відносин та зайнятості населення, підкомітет з питань заробітної плати, індексації і компенсації грошових доходів населення та колективно-договірного регулювання соціально-трудова відносин, підкомітет з питань соціального захисту та соціальних гарантій, рівня життя і повернення заощаджень населенню [4].

Важливого значення набуває мотиваційний механізм реалізації державної соціальної політики, який складається із матеріальних та нематеріальних стимулів, заходів, спрямованих на усунення конфліктних ситуацій, що перешкоджають вдалій реалізації державної соціальної політики.

Кадровий механізм є ще одним важливим механізмом реалізації державної соціальної політики, який дозволяє визначати міру ефективності та якості надання соціальних послуг. Кадрове забезпечення надання соціальних послуг можна визначити, як здійснювану відповідними уповноваженими суб'єктами впорядковану управлінську діяльність, яку спрямовано на безперервне виконання функцій, пов'язаних з пошуком, добором та розстановкою кадрів, їх розвитком (оцінка, контроль, професійне навчання, підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації та ін.), правового регулювання і стимулювання їх трудової діяльності, а також надання правового захисту [5]. Утім проблема забезпечення соціальної сфери кваліфікованими кадрами, зокрема підготовки фахових соціальних працівників для надання соціальних послуг відповідних стандартів, залишається вкрай гострою. Так, соціальні служби в Україні укомплектовані фахівцями на 60–70%, більшість яких не має відповідної фахової освіти та професійної підготовки [6].

Можна виокремити проблеми та недоліки кадрового забезпечення надання соціальних послуг: звільнення кваліфікованих соціальних працівників з роботи через низьку заробітну плату, неналежні соціально-побутові умови, соціальні гарантії; низький рівень кваліфікації кадрів; «тінізація» ринку праці; відсутність в сфері надання соціальних послуг на державному, регіональному та галузевому рівнях системи моніторингу та прогнозування реальних потреб в кваліфікованих кадрах, фахівцях з вищою освітою, у їх навчанні, підготовці; відсутність визначеної на державному рівні єдиної моделі професійної підготовки

соціальних працівників; відсутність системи безперервного професійного навчання кадрів; відсутність державної кадрової політики в сфері надання соціальних послуг, розробленої та здійсненої на базі результатів наукових досліджень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інформаційний механізм реалізації державної соціальної політики дає можливість забезпечувати регулювання і гармонізацію дій її суб'єктів та об'єктів і забезпечувати покращення соціально-економічної статистичної звітності згідно із вимогами результативного державного управління у соціальній сфері та запроваджувати сучасні інформаційні технології та проводити моніторинг за основними напрямками державної соціальної політики. Даний механізм забезпечує, з однієї сторони, безперешкодний доступ до інформаційних даних щодо соціального розвитку в державі, її збирання та розповсюдження, а з іншої – організацію державної системи моніторингу. Це забезпечує швидкість надання та використання повною мірою потрібної інформації будь-яких учасників системи державного управління у соціальній сфері розвитку на загальнодержавному рівні.

Список використаних джерел:

1. Васильев В.А., Лаврикова А.И. Проблемы информатизации социальной сферы. *Информационное общество*. 2000. Вып. 3. С. 54—56.
2. Інституційне забезпечення. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.17747>
3. Дубич К.В. Механізми державного управління системою надання соціальних послуг.: дисерт.. на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Національна академія державного управління при Президентові України, Київ, 2016. 437 с.
4. Комітети Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site/p_komitis
5. Дубич К.В. Сучасний стан та шляхи удосконалення кадрового забезпечення надання соціальних послуг в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=792>
6. Ляш О. Щодо перспективних напрямів підвищення якості соціальних послуг в Україні : аналітична доповідь. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/763>.

References

1. Vasylev V.A., Lavrykova A.Y. (2000). Problemy ynformatyzatsyy sotsyalnoi sfery. Ynformatsyonnoe obshchestvo. 2000. Vol. 3, pp. 54—56.

2. Instytutsiine zabezpechennia. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.17747>
3. Dubych K.V. (2016). Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia systemoiu nadannia sotsialnykh posluh.: dysert.. na zdobuttia naukovoho stupenia doktora nauk z derzhavnoho upravlinnia za spetsialnistiu 25.00.02 – mekhanizmy derzhavnoho upravlinnia. Natsionalna akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy, Kyiv.
4. Komitety Verkhovnoi Rady Ukrainy. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site/p_komitis
5. Dubych K.V. (2014). Suchasnyi stan ta shliakhy udoskonalennia kadrovoho zabezpechennia nadannia sotsialnykh posluh v Ukraini. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok. Vol. 12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=792>
6. Iliash O. Shchodo perspektyvnykh napriamiv pidvyshchennia yakosti sotsialnykh posluh v Ukraini : analitychna dopovid. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/763>.